

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
lantbruksvetenskap

Tryggare tillvaro?

En studie av trygghetsupplevelsen av Victoria Parks utemiljö

Sanna Somby

Kandidatarbete 15 hp, institutionen för stad och land
Landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna
Uppsala 2013

Titel: Tryggare tillvaro? : En studie av trygghetsupplevelsen av Victoria Parks utemiljö
Engelsk titel: Safer existence? : A Study of Victoria Park's security experience of the outdoor environment
© Sanna Somby
Handledare: Ylva Dhalman, SLU, institutionen för stad och land
Examinator: Ulla Myhr, SLU, institutionen för stad och land
SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur
Omfattning: 15 hp
Nivå: Grundnivå G2E
Kurs: EX0725, Projekt i landskapsarkitektur
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Nyckelord: Gated Communities, Gemenskap, Inhägnad park, Livsstilsboende, Upplevd trygghet
Omslagsbild: Tillstånd av: Chroma arkitekter AB
Publiceringsår: 2013
Publiceringsort: Uppsala
Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

Sammandrag

I samhället idag har människor genom media blivit allt mer medvetna om att världen är osäker, vilket för många skapar en känsla av otrygghet. Många vill lösa problemet med otrygga miljöer genom att bygga säkrare, vilket kan ha lett till att människor i Sverige känner sig tryggare nu 2013 än åren dessförinnan. Ett exempel på ett försök att lösa otryggheten är Victoria Park, det nyligen byggda så kallade livsstilsboendet i Malmö. Den bärande idén där är att det ska finnas en möjlighet till gemenskap mellan de boende, då de förser gemensamma och privata utrymmen med hög service. Victoria Park har fått blandad kritik. Området lovordas för en stark gemenskap och ett tryggt boende för dem som bor där. Samtidigt som boendet bidrar till avskildhet och segregering. Syftet med denna uppsats är att undersöka de boendes upplevda trygghet i Victoria Parks gestaltade utemiljöer. Hur tänkte landskapsarkitekterna som var med i utformningen av utemiljöerna? Fanns det en trygghets- och säkerhetstanke och märks det på gestaltningen? Känner sig de boende trygga där? Denna studie fokuserar endast på Victoria Park i Malmö. För att finna svar på nämnda frågor har jag gjort semi-strukturerade intervjuer med de boende i och utanför Victoria Park. I studien genomfördes även en intervju med den landskapsarkitekt som varit med och ritat Victoria Parks utemiljöer, med syftet att undersöka om dennes vision stämde överens med de boendes. Uppsatsen ska också svara på om vad de boende och landskapsarkitekten tycker om att ytterligare livsstilsboenden liknade Victoria Park byggs i Sverige. Resultatet tyder på att de boende som intervjuades hade skilda uppfattningar om de frågor som ställdes. Det enda som alla hade gemensamt var att de upplevde att Victoria Park är en trygg plats. Landskapsarkitektens vision hade inte varit inriktade på tryggheten i gestaltningen, därför skilde den sig från de boendes. Att bygga flera liknande bostadsområden som Victoria Park såg landskapsarkitekten inget problem med, däremot hade de boende svårt att se hur flera skulle kunna etableras i Sverige. Den primära slutsatsen är att en känsla av trygghet har lyckats skapats för de boende inom Victoria Park. Trots att landskapsarkitekten anser att trygghetsaspekten inte var central i gestaltningen så upplever de boende att den privata parken känns trygg, det är likväl svårt att veta om det är gestaltningen som skapar tryggheten. Ambitionen med denna kandidatuppsats är att inspirera till utredning av dessa viktiga frågor inför kommande liknande projekt. En studie av Victoria Park är intressant för både arkitekter och stadsplanerare då de är ansvariga för kvalitén på utemiljöerna.

Abstract

In today's community people have, through media, become increasingly aware that the world is not always a safe place, which causes a sense of insecurity among many people. This notion of unsafe environments is a problem sometimes solved by constructing safer buildings. These changed building designs might have led to people in Sweden feeling safer now, year 2013, than before. Example of one attempt to remedy this insecurity is Victoria Park, the newly-built so-called lifestyle accommodation in Malmö. The idea is that the residents should get an opportunity for and sense of community, which is enabled by common and private areas with high levels of service. Victoria Park has received mixed reviews. The area has been commended for a strong community and safe housing for tenants, whereas, the housing contributes to seclusion and segregation. The purpose of this paper is to investigate the residents' perceived safety in the shaped outdoor environments of Victoria Park. What were the thoughts of the landscape architects who participated in the design of the outdoor environments? Did they keep security and safety in mind and is it visible in the design? Do the residents feel safe there? This study is limited to Victoria Park in Malmö. To answer mentioned questions, semi-structured interviews with residents within and outside in the vicinity of Victoria Park. In addition, an interview with the landscape architect, who helped designing the outdoor environments of Victoria Park, was made. The interviews were made to see whether the landscape architect's visions corresponded to the residents. Furthermore, this essay should comprise thoughts and experiences that may be important in the building of similar housing solutions in the future. According to the results, residents in Victoria Park have very different views on the posed questions. There was, however, one common factor; all residents thought of Victoria Park as a safe place. When designing, the landscape architects vision had no focus on security or safeness, which makes it differ from the residents understanding. To build more neighborhoods similar to Victoria Park was not considered as a problem, to the landscape architect, the residents, however, had difficulties imagining that more could be established in Sweden. Finally, the primary conclusion is that the creation of a sense of security for the residents in Victoria Park has been successful. Although the landscape architect does not think the security aspect is a central to the design, the residents' feels that the private park is safe. It is difficult to know if it is the design that creates a sense of security. The ambition of this essay was to inspire the reader and to make clear that these issues are important to use in the design of future similar projects. A study of Victoria Park is interesting for both architects and town planners, since they are responsible for the quality of the outdoor environments.

Introduktion

I samhället har vi människor idag blivit allt mer medvetna om att världen är osäker, vilket för många skapar en känsla av otrygghet (Sondén & Olsson u.å.). Genom medier och det offentliga samtalet får vi reda på allt som kan hända, vilket ökar trycket på att miljöer byggs säkrare än någonsin, med lås och övervakning (Sondén & Olsson u.å.). Leder detta till att det byggs säkrare områden som uppfattas tryggare eller skapar det istället mer otrygghet? Alla människor vill ju enligt min uppfattning, vara trygga och de flesta människorna vill lösa problemen med otrygga miljöer. Ett exempel på ett försök att lösa otryggheten är Victoria Park (2013) det nyligen byggda så kallade livsstilsboendet i Malmö. Den bärande idén är att det ska finnas en gemenskap mellan de boende, där de har gemensamma utrymmen att använda till exempel biograf, pool och en privat park. Allt ska ha hög service, vilket till exempel innebär att de finns en bemannad reception dygnet runt (Victoria Park 2013). Denna måste man också passera för att ta sig in till de gemensamma utrymmena.

Victoria Park har fått blandad kritik. Området har berömts för en stark gemenskap och ett tryggt boende för dem som bor där. Samtidigt som boendet kritiserar för att bidra till avskildhet och segregering.

Enligt Tyréns undersökning 2012, som handlade om boendetrender, framgick det att 50 procent av de som är 55 år och äldre skulle kunna tänka sig att flytta till ett boende som är centralt beläget och har goda förutsättningar för social samvaro i de gemensamma utrymmena med de andra boende (Tyréns 2012). En sådan profil och önskemall skulle passa bra in i ett boende som Victoria park. Men vilken roll spelar egentligen områdets känsla av trygghet?

Bakgrund

Brottsförebyggande rådet (Färdeman 2013) har gjort brotts- och trygghetsstatistiska undersökningar som visar att från 2006 till 2011 har känslan av otrygghet generellt minskat i landet. Att andelen personer i riket som upplever mycket eller ganska stor otrygghet som påverkar deras livskvalité - till exempel att man inte vill ge sig ut på kvällen eller går omvägar för att man känner sig otrygg, har minskat från 21 procent 2006 till 15 procent 2011 (Färdeman 2013, s. 15).

I mätningar visar det sig att Skåne har fler otrygga personer än resten av Sverige (Färdeman 2013, s. 8). Detta kan delvis bero på att det har skett fler och grövre våldsbrott i storstäder under de senaste åren, och särskilt i Malmö, med skjutningar och dödsfall på offentliga platser (Regeringen 2012).

Det finns flera faktorer som kan påverkas för att förbättra trygghetsupplevelsen i städers utemiljöer dessa kan man hitta exempel på både i Boverkets text *Plats för trygghet - Inspiration för stadsutveckling (2010)* och i texten *Trygghet och öppenhet* (u.å.) av Gerd Cruse Sondén och Sören Olsson. Ett exempel är att människor uppskattar att ha överblick för att kunna se vilka som vistas i området (Sondén & Olsson u.å.). Slutna rum uppfattas ofta tryggare för att det är svårare att ha kontroll över (Jansson 2012, s.12). Ett annat exempel som Boverket (2010, s.37) nämner är att de är viktigt att ljussätta miljön rätt utifrån hur den används. Detta kan komplettera en omgivande bra gestaltning och inbjuder till att använda miljön (Boverket 2010, s.37). Ett omhändertaget område med bra skötsel uppfat-

tas ofta mycket tryggare än ett område med vandalisering (Boverket 2010, s.18). Sondén och Olsson (u.å.) anser att om det finns fönster ut mot platsen uppfattas den också som tryggare än vad en kal fasad gör. Miljöer där människor känner igen varandra och känner till dem som bor i område ökar också tryggheten (Sondén & Olsson u.å.). När det gäller växtval är det oftast den naturliga och vilda växtligheten som skapar känsla av otrygghet (Jansson. et al 2012, s.12).

Karta som visar var Victoria Park ligger i Malmö. Underlag: ©Lantmäteriet, i2012/901. 2013.

Victoria Park

Livsstilsboendet Victoria Park som ligger i Limhamn i Malmö är tänkt att fungera som ett slags hotell i vardagslivet (Victoria Park). Det beskrivs som ett modernt boende med mycket gemensamma utrymmen att umgås och utöva aktiviteter på (Victoria Park 2013b). Där finns till exempel en pool, en biograf, 17000 kvadratmeter park och egen golfbana för dem som bor där. För detta betalar de boende en extra serviceavgift på 1284 kronor utöver hyran varje månad (Victoria Park 2013b). Victoria Park ligger precis intill ett kalkbrott, kommunen har planer på att göra till ett naturreservat (Victoria Park 2013c). Kvarteret består av 204 lägenheter. De första var inflyttningsklara 2009 och nu till sommaren 2013 är nästan alla lägenheter sålda i etapp 2 (Victoria Park 2013). I nuläget håller etapp 3 på att planeras och kommer att omfatta 120 nya lägenheter (Victoria Park 2013d, s.2). Husen i Etapp 3 är tänkta att ligga i den kommunala parken, denna park norr om bostadshusen är inte färdigbyggd (Victoria Park 2013).

Illustrationsplan över Victoria Park etapp 1 till 4. Etapp 1 och 2 är byggda. Etapp 3 och 4 är ännu inte byggda och kommer inte se ut som förslaget ovan. Författaren har själv markerat ut texten i planen. Tillstånd av: Tema: landskapsarkitekter, Malmö. 2006.

Victoria Park består av två stycken olika parker, en privat park som ligger ut mot kalkbrottet och en kommunal park som ligger norr om de befintliga bostäderna.

Den inhägnade parken är lätt överblicka med gräsmatta, lägre vegetation och stora enstaka bokar och kastanjer. Genom parken sträcker sig kalkstensmurar i organiska former och längst söderut mot kalkbrottet finns ett staket. Gångstråken består av grusgångar runt hela parken med enstaka parkbänkar utplacerade. Det finns en utomhuspool med trädäck runt. Det finns grillar, boulebanor och en liten golfbana för det boende att umgås vid. Helhetsintrycket är att den inhägnade parken är välskött. De är själva husen som bildar muren runt den inhägnade parken. Det finns också ett staket vid ena parkeringen som är ungefär upp till brösthöjd. För att komma in i den inhägnade parken måste man passera igenom huvudbygganden eller någon av de privata bostäderna. En reception är bemannad dygnet runt med portkamera för att bli insläppt. För att komma in och ut igenom huvudbyggnaden delar krävs passerkort.

Den privata inhägnade parken med sitt organiska formspråk som syns i Kalkstenmurarna och samt i gångstråket. En stor del av parken består av gräsmatta och stora träd. Foto: Sanna Somby, (2maj 2013).

Den kommunala parken som ligger norr om de befintliga bostäderna var inte helt färdigbyggd vid mina besök i maj 2013. Jag såg inte heller någon som arbetar på den. Lekparkställningarna var utställda i gropar med staket runt och mycket olika material är utplacerade i högar i parken, till exempel betongplattor. De fanns ett gångstråk genom en trädallé av stora träd, inga parkbänkar fanns inom den kommunala parken.

Olika infallsvinklar

Boendet har inte helt oväntat gett upphov till flera debatter, där det har funnits både positiva och negativa inlägg. Det råder också delade meningar om Victoria Park ska räknas som ett Gated community (Kållberg 2008). På svenska brukar Gated community översättas med grindsamhälle. I boken *Fortress America: gated communities in the United States*, Blakely & Snyder (1997) förklaras Gated community på följande sätt:

Gated communities are residential areas with restricted access in which normally public spaces are privatized. They are security developments with designated perimeters, usually walls or fences, and controlled entrances that are intended to prevent penetration by nonresidents (Blakely & Snyder 1997, s. 2).

Det finns med andra ord olika definitioner på vad ett Gated community är, beroende på var någonstans i världen det handlar om. På vissa platser är vissa egenskaper nödvändiga, på andra platser krävs annorlunda egenskaper. Citatet ovan är en vanlig beskrivning på ett amerikanskt dito och brukar få sätta normen då de är betydligt vanligare där än i till exempel Sverige.

Enligt Göran Cars, professor i samhällsplanering vid KTH i Stockholm, leder det till segregation och är ett tragiskt samhällsmisslyckande (Kållberg 2008). Cars menar att ett område inte måste vara inhägnat med murar och vakter för att det ska räknas som ett Gated community (Cars 2008, ss. 86-87). Utan han anser att man bör bryta trenden och arbeta för ökad integration och trygghet istället. (Lehnberg 2009) Enligt Cars bevisar Victoria Park att människor känner sig otrygga i dagens samhälle när det inte uppfyller deras trygghetskrav. Det leder till att människor vill bo i bevakade områden (Kållberg 2008). Cars (2008, ss. 86-87) anser att den typen av områden dels kan leda till segregering, och att de boende inte vill fortsätta betala skatt som ska gå till kommunen och offentliga ytor när de redan betalar en serviceavgift till sitt eget bostadsområde. Dessutom förminkas stadens aktiva liv och blir privat istället för offentligt (Cars 2008, ss. 86-87). Med fler privatiserade ytor behövs inte de offentliga ytorna lika mycket och de riskerar att bli överflödiga och döda (Cars 2008, ss.86-87).

Peter Strand, nuvarande VD för Victoria Park är av en annan åsikt och menar att området bör ses som ett mysigt kollektivboende som ökar gemenskapen människor emellan (Lehnberg 2009). Det finns planer på att etablering av ett Victoria Park i Stockholm (Victoria Park 2013a). Unni Åström, som är före detta VD för Victoria Park, tror att det är framtidens boende och hon menar att personalen i områdets reception, som är utbildad inom säkerhet, bara är en extra tillgång för de boende i området (Kållberg 2008). Parken är tänkt att kunna användas av allmänheten, men Åström uttrycker sig så här: ”Ingen vakt kommer att stoppa dig, men det kommer att kännas onaturligt. Du kommer att känna att det är till för de boende” (Arinell. 2008).

År 2008 gjorde Tyréns en undersökning i vilken det påvisades att en tredjedel av alla svenskar som hade deltagit i undersökningen skulle kunna tänka sig att bo i ett så kallat Gated community. Deltagarna till undersökningen var från flera olika faser i livet (Tyréns 2008)

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur områdets gestaltning påverkar upplevelsen av trygghet i Victoria Park och om landskapsarkitekternas visioner stämmer överens med det boendes olika uppfattningar.

Frågeställning:

- » Hur påverkar gestaltningen av utemiljön den upplevda tryggheten i Victoria Park?
- » Stämmer landskapsarkitektens visioner överens med de boendes uppfattningar?
- » Hade landskapsarkitekten en trygghets- och säkerhetstanke och märks det i sådana fall på gestaltningen?
- » Vad tycker de boende och arkitekten om fler livsstilsboenden i Sverige?

Detta är frågor som är viktiga att reda ut inför kommande liknande projekt. En studie av Victoria Park är intressant för både arkitekter och stadsplanerare, eftersom de är ansvariga för kvalitén på utemiljöerna.

Avgränsning

Jag har valt att avgränsa mig till att endast studera Victoria Park i Malmö. Jag intervjuade boende i och utanför Victoria Park och fokuserade på deras åsikter och uppfattningar om boendet Victoria Park. Det jag undersökte var deras upplevda trygghet. Den definition av trygghet som jag använder lyder: ”Fri från oroande eller hotande inslag om företeelse som utgör en del av människans omgivning” (Nationalencyklopedin 2013).

Det finns två gängse uppfattningar om trygghet – faktiskt och upplevd. Faktisk trygghet är den verkliga risken att utsättas för brott. Den upplevda tryggheten är att känna sig trygg, oberoende av om det är det (Hansson 2010 s.19).

Metod

Arbetet baseras på intervjuer och observationer. Intervjuerna gjordes med människor som bor i och utanför Victoria Park och en intervju gjordes med en av landskapsarkitekterna som hade varit med i gestaltningen av Victoria Park.

Observationerna var över Victoria parks utemiljöer både den inhägnade parken och den offentliga kommunala parken, som jag gjorde för att få en god överblick över det område jag skulle studera. Jag kontaktade också företaget Victoria Park för att få reda på information. Skälet till att jag genomförde intervjuer med både landskapsarkitekten och de boende var för att jag vill se om deras tankar skildes både vad gäller boendets syfte och hur det upplevs.

Intervjuer

Genom att använda mig av Alan Brymans bok *Samhällsvetenskapliga metoder* (2011) har jag fått inspiration och råd till mina intervjuer. Jag fokuserade extra mycket på stycket *Kriterier för en framgångsrik intervjuare* (Bryman 2011, s. 420). Några av författarens exempel var att lyssna intensivt och kom ihåg vad den intervjuade har sagt. Han ansåg också det vara viktigt att ställa enkla frågor och vara insatt i ämnet (Bryman 2011, s. 420).

För att få svar på mina frågor har jag intervjuat en landskapsarkitekt som har gestaltat utemiljöerna i Victoria Park. Detta för att kunna jämföra landskapsarkitektens syfte med hur de boende själva upplever området. Jag har även intervjuat

12 personer som bor i området och 4 personer som bor utanför området i närheten. Intervjuerna har genomförts som semistrukturerade intervjuer. (Bryman 2011, s. 415), vilket innebär att jag har haft en intervjuguide med en bestämd ordning på mina frågor, men att de intervjuade ändå kunde formulera sig fullt och denna fokusera på vad de anser vara väsentligt (Bryman 2011, s. 419). Jag spelade in alla intervjuer och transkriberade dem i efterhand (Bryman 2011, s. 428). Jag har sedan valt att sammanställa intervjuerna i en löpande text.

Intervju med landskapsarkitekten

Jag kontaktade den som stod som huvudansvarig för projektet Victoria Park på Tema gruppens hemsida, Emma Dohrmann. Hon var tvungen att först kontakta företaget Victoria park AB och få deras tillåtelse. Vi bestämde en tid till intervju på Tema gruppens kontor i Malmö, intervjun tog ungefär 30 minuter. Eftersom att jag ville veta Dohrmann vision om utemiljöerna på Victoria park därför skilde sig frågorna mot intervjuerna av de boende. Nu var frågorna inte bara inriktade på trygghet utan gick också in på parkens användning och formspråk. Exempel på fråga som ställdes: Hur såg det ut innan Victoria Park anlades? Hade Victoria Park beställarna några särskilda krav? Hade du en tanke på att gestalta tryggt med till exempel val av belysningen, växtligheten?

Intervju med det boende

De 16 personerna som jag intervjuade valdes ut genom att jag skickade brev till 30 personer som bor i Victoria Park eller i närheten. Brevet innehöll information om mig och mina tankar med uppsatsen, samt om de kunde ställa upp på en intervju och att jag skulle kontakta dem på telefon veckan därpå. Av de 30 personer som jag ringde lyckades jag få tag i åtta stycken boende som jag kunde intervju på plats. Fyra ställde upp på intervjuer på e-post och två stycken ställde upp på telefonintervju. När jag var på plats intervjuade jag ytterligare två stycken som befann sig i loungen på Victoria Park. Tidsåtgången på intervjuerna skiftade beroende på hur lång tid personen kunde avsätta och hur intresserade de intervjuade kände sig. Den kortaste intervjun var 30 minuter och den längsta var 60 minuter. Intervjuerna skedde hemma hos de boende i tio fall eller i loungen på Victoria Park. Alla intervjuades enskilt. Hälften av de jag intervjuade var över 60 år. Den äldsta var 80 år och den yngsta var 42 år gammal. Trots att jag kontaktade både män och kvinnor så fick jag endast möjlighet att intervju kvinnor. Endast en av de intervjuade hade flera barn i sitt hushåll. De som har bott längst i området har bott där sedan 2009 och den som har bott där i kortast tid har bott där i ett år. Exempel på några frågor: Varför flyttade du till Victoria Park och var bodde du innan? Vad tycker du om utformningen av utemiljöerna, parkerna? Vad tycker du om belysningen? Känner du dig trygg i utemiljöerna?

Observationer

Jag har valt att göra en så kallad ostrukturerad observation av Victoria Parks utemiljöer (Bryman 2011, s. 266). Denna observation presenteras i inledningen för att ge läsaren en förförståelse av hur området ser ut. Observationen var inriktad på hur jag uppfattade och såg på utemiljöerna i Victoria Park. Syftet med observationen var dels att samla in bakgrundsfakta för att jag skulle kunna leva mig in och förstå den intervjuades perspektiv och synsätt (Bryman 2011, s. 420) och dels kunna vara kritisk mot det intervjuade genom att jag hade en egen uppfattning. Observationen genomfördes under dagtid vid tre olika tillfällen, alla

mina besök var i maj månad 2013. Observation genomfördes på vardagar mellan klockan 10.00 till 15.00. Alla dagarna var det solsken och runt 19C° grader. Observationerna tog cirka 40 minuter att genomföra vid varje tillfälle. Dessa dokumenterades genom att jag tog fotografier och skrev ner anteckningar om vad jag såg.

Resultat

Resultatet av intervjun med landskapsarkitekten redovisas för sig själv. Intervjuerna med de boende på Victoria Park presenteras i en löpande text. Svaren är sammanställda i olika underrubriker och redovisas inte fråga för fråga eller vem som har sagt vad. Alla de intervjuade är anonyma.

Landskapsarkitektens syn

Emma Dohrmann är en av de landskapsarkitekter som var med i arbetslaget för gestaltningen av Victoria Parks utemiljöer när *Tema: landskapsarkitekter, Malmö* fick uppdraget. Arbetslaget skiftade mellan två och fem landskapsarkitekter som arbetade med projektet under perioden. Dohrmann berättade att innan Victoria Park skulle anläggas fanns där redan en park samt den byggnad som nu är lounge och reception var tidigare Eurocs huvudkontor. Parken anlades ursprungligen av Per Friberg på 1970-talet liksom de små atriumgårdarna inuti huvudbyggnaden. Det som fanns i parken var i huvudsak gräsmatta och gamla bokar och hästkastanjer. Det var mycket homogena planteringar med till exempel snöbär. Arbetslaget pratade med Per Friberg för att få reda på vad hans idéer hade varit med parken från början då den anlades på 1970-talet, för att se om de kunde ta upp några av hans tankar i sitt arbete.

Den nya gestaltningen

Fribergs tanke med parken var att man skulle titta ut från kontorsbyggnaden, inte att man skulle vistas i den som är tanken idag. Dohrmann säger att hon och de andra landskapsarkitekterna försökte anpassa sig till det som fanns på plats och att det redan fanns ett roligt formspråk, mycket fyrkanter och trianglar att arbeta efter.

Designen är inspirerad av kalkbrottet med kalkstensmurarna som finns i den privata parken. Det mjuka formspråket fanns redan innan. Grundidén var att förändra parken från att inte bara betraktas på håll utan till en trädgårdskänsla som är mer hemtrevlig och omskött så att man vill vistas ute i den. Dohrmann med arbetslaget ville mjuka upp huvudbygganden som var skarp och speciell, med hjälp av parken. Det var viktigt med formspråket ansåg beställarna, att man skulle känna sig som hemma.

Dohrmann har fått vara med från början av projektet vilket inte är vanligt. Det var viktigt för beställarna att man kunde få ett helhetsintryck över området. Det fanns hela tiden en dialog mellan beställaren, landskapsarkitekten och kommunen. Det var viktigt för beställarna att Victoria Park och den kommunala parken hörde ihop, samt att Victoria Park passades in med de andra bostadskvarteren.

Beställaren och entreprenören har varit väldigt engagerade i gestaltningen av utemiljön. Beställarna hade rest mycket och tog med inspirationsbilder för att

visa arbetslaget. Företaget hade många förslag på hur hela utemiljön på Victoria Park skulle se ut.

Växtvalet har varit väldigt fritt. Några av de äldre träden bevarades men andra togs bort för att det skymde utsikten för det boende. Privata uteplatser nära gångstråken sänktes ned och skärmades av med buskar.

Säkerhet

Dohrmann anser att boendet inte motsvarar hennes definition av ett Gated community. Detta eftersom stadsdelen Victoria Park på intet sätt är inhägnat eller har vakter närvarande i området. Ett annat skäl för detta är att det inte finns affärer inom området och att det finns ett allmänt cykelstråk ner till havet genom den kommunala parken och det finns även restaurang, spa som är öppet för allmänheten. Hon menar även att inhägnaden runt parken dels finns där av säkerhetsskäl, eftersom det finns en pool i området och dels för att avskärma boendemiljön som på vilken bostadsgård som helst i Malmö.

Det fanns heller inga särskilda säkerhets- eller trygghetsskäl i åtanke när Victoria Park utformades. Från början var det meningen att restaurangbesökarna skulle kunna vista ute i den privata parken. Men på grund av att det blev för många restaurangbesökare som titta in i de boendes fönster, bestämdes de att ett repstaket skulle sättas upp vid restaurangens uteservering. Belysningen utformades inte med trygghet i åtanke, utan planerades efter det naturskyddsområde i vilket Victoria Park ligger intill. Det fanns ett krav från kommunen på dämpad belysning som inte skulle störa djurlivet på platsen. Enligt Dohrmann är det mindre belysning på platsen än vad de först hade planerat, därför att man inte ville störa fåglarna och insekterna.

Limhamn, som Victoria Park ligger i, är en lugn stadsdel och det kan i sig enligt Dohrmann bidra till att områdets upplevs som ett tryggt bostadsområde.

Den kommunala parken

Parken som ligger på andra sidan norr om Victoria Parks huvudbyggnad, där etapp 3 och 4 är planerade att byggas, är en kommunal och offentlig park. Till denna har Dohrmann med flera bestämt att flytta 45 träd från den inhägnade parken till den kommunala. Detta för att snabbt få stora träd i den nya parken och för att ta till vara på resurserna som ändå var tvungna att tas ner för bygget av etapp 2.

Den kommunala parken och lekparken är ännu inte klara. Dohrmann tycker att det är tråkigt för de boende i området att det dröjer.

Mellan Victoria Park och de andra bostadskvarteren i väster har de planerats att anlägga ett Shared Space torg för att man ska känna av att man kommer in i det här nya området och föra samman de olika bostadskvarteren. Husen i etapp 3 och 4 är planerade att ligga intill den kommunala parken. Dessa kommer inte vara inhägnade. Innegårdarna kanske kommer vara stängda, som vilka innegårdar som helst, säger Dohrmann. Men det är fortfarande inte bestämt när dessa kommer byggas, utan de är visioner och förslag på hur det hela skulle kunna se ut. Det har gjorts nya cykelvägar igenom området. Tanken är att när de andra bostadsområdena kommer vara färdigbyggda här i närheten kommer fler att cykla inom området och också då vistas mer i den kommunala parken.

Borde flera byggas?

Dohrmann tycker om konceptet som kollektivt boende som Victoria Park har. Hon ser ingen anledning till varför det inte skulle byggas fler men önskar att de även byggs i mindre exklusiva varianter som fler har råd med.

De boendes upplevelser av Victoria Park

De flesta som flyttade till Victoria Park gjorde det eftersom de var ute efter en god gemenskap att bo i. De gillade konceptet med att man inte behöver känna sig ensam om man bor i Victoria Park, då det alltid finns personer i närheten och en reception som alltid är bemannad. Andra flyttade hit av helt andra skäl; till exempel för att det låg bra geografiskt eller att de hade släktingar som bodde i området och ville leva nära dem. Men trygghetsaspekten kom också fram genom att flera ansåg att Limhamn där Victoria Park är beläget, till skillnad från centrala Malmö, är en trygg plats att bo i.

Trygghet

Den huvudsakliga uppfattningen om utemiljön, primärt den inhägnade parken, är att den är välskött och lätt att överblicka. Flera uttryckte även att den som har gestaltat parken verkar ha tänkt igenom den väl. Parken har växtlighet som inte är särskild vildvuxen, utan snarare välansad och klippt, vilket gör att flera känner sig trygga. En av de intervjuade uttrycker att ”parken är välfriserad”. Att parken är tämligen liten, har flera uttryckt som ett skäl för att den känns trygg.

Belysningen som i huvudsak lyser upp träden och kupolerna skapar, enligt de intervjuade en trygghet i parken. Några av de intervjuade ansåg att belysningen i parken var bristfällig, att det var för mörkt, inte minst vid vägen som går i parken mellan boendet och poolen.

Ett annat problem som påverkar trygghetsupplevelsen och som har uttryckts i intervjuerna är att restaurangen och spa-avdelningen, som är en del av Victoria Park, är öppna för allmänheten. Följaktligen gör detta att personer som inte bor i området vistas där. Några av de intervjuade anser att detta är problematiskt och att de hellre skulle se att det bara var de boende som skulle få använda sig av servicen.

Flera av de intervjuade har angett gemenskap som ett skäl till varför de har valt att flytta till Victoria Park. Några påtalar att den växande gruppen av invandrare och flyktingar i centrala Malmö är ett skäl till varför de har valt att flytta och menar att det bor betydligt färre invandrare i Victoria Park, vilket har påverkat deras val att flytta just dit.

Hälften av de tillfrågade anser att säkerheten inte behöver förbättras i Victoria Park. Men de som har bott längst tid i området känner sig besvikna över den säkerhet som de har fått. Detta eftersom de menar att Victoria Park, när de väl flyttade dit, lovade att säkerheten skulle vara hög och bland annat ha ett stängsel som inhägnade hela området, att det skulle finnas kameraövervakning och patrullerande väktare. Detta finns inte i dag och de anser att detta har lett till problem till exempel inbrott som annars skulle kunna undvikas. Alla de intervjuade är positiva till ett inhägnat område. Flera av de intervjuade tycker att området utanför Victoria Park, i den kommunala parken, är så pass otryggt att de inte frivilligt skulle vistas där under kvällstid. Däremot anser de inte att otryggheten är lika stor inom sitt bostadsområde i den inhägnade parken under kvällstid. De menar

dock att det snarare är den starka gemenskapen inom området och inte säkerheten, som gör att det är tryggare i Victoria Park på kvällarna än vad det är utanför.

Användningen av utemiljön

De samtliga jag intervjuade är förtjusta i området och känner sig trygga. De gillar naturen och kalkbrottet, som ligger precis intill och som man kan titta på när man vistas i parken. Ändå vistas parken lite av de boende. En av de intervjuade säger ”att hon nästan aldrig ser någon i parken”.

De boende utnyttjar den inhägnade parken främst när de tittar ut över den i från sina balkonger eller i loungen och restaurangens uteservering.

Av de fyra som jag intervjuade och som bodde i bostadskvarteren runt omkring Victoria Park hade alla varit inne i området vid något tillfälle. Den vanligaste anledningen var att de hade besökt restaurangen. Ingen av dem har varit ute i den inhägnade parken just för att den är inhägnad. De hade inte hört varken någon positiv eller negativ kritik och hade själva inget att kommentera över det. De skulle själva inte vilja bo på Victoria park.

Den kommunala parken

Den kommunala parken uppfattas av de boende som något otrygg, bland annat för att det har dröjt att få den färdigställd, vilket ger ett stökigt intryck. Detta gör att Victoria Park tenderar att bli som ”en ö helt själv ute i ödemarken”, som en av de boende uttrycker det.

Alla tror att det kommer bli tryggare när de andra husen blir färdigbyggda men det finns också en osäkerhet om de någonsin kommer att bli byggda, vilket i sig skapar en otrygghet.

Borde fler byggas?

En stor del av de intervjuade trodde inte att det skulle vara möjligt att bygga ett exakt likadant område med samma koncept som Victoria Park. Att hitta en lika unik plats är det främsta problemet är att bygga på. ”De bästa platserna när, det till exempel gäller utsikt är oftast redan byggda”, uttrycker en av de boende. Andra tyckte att det får inte bli för många av dessa inhägnade bostadskvarter i Sverige, eftersom det riskerar att leda till segregering. Loungen och receptionen tyckte de flesta fungerar väldigt bra men de hade svårt att tro att de skulle lyckas med det på något mer ställe. Några av de intervjuade tycker också att man kan ta konceptet med en nypa salt, så bra är det inte. En av de boende tycker dessutom att det är dåligt att gemenskapen kostar pengar och åsyftar då serviceavgiften som betalas utöver hyran.

Diskussion

Syftet med denna uppsats var att undersöka hur områdets gestaltning påverkar upplevelsen av trygghet i Victoria Park och om landskapsarkitekternas visioner stämmer överens med det boendes uppfattningar.

Resultatet tyder på att de boende som jag intervjuade hade skilda uppfattningar om de olika frågorna som ställdes. Det enda som alla hade gemensamt var att de upplevde att Victoria Park är en trygg plats.

Metoddiskussion

Företaget Victoria Park är trött på uppmärksamhet och intervjuer som de redan hade ställt upp på många gånger tidigare. De tyckte att mitt arbete var överflödigt. De avrådde mig att skriva om dem. De trodde också jag skulle få svårt att hitta boende som kunde tänka sig att ställa upp på intervjuer, vilket jag dock inte uppfattade det som. Tids nog när jag fick tag i personerna tyckte jag att det gick lätt att få dem och ställa upp på en intervju. Att få tag på bakgrundsfakta om området och debatten var desto svårare. Det var svårt att få en verklig bild av hur hela området ser ut idag. Fakta som jag fann på webbsidor och i intervjuerna på telefon motsade ibland varandra. Att det var inhägnat område nämns ingenstans på hemsidan. Men jag fick veta att det var inhägnat och att privatpersoner inte kommer åt platsen, genom att samtala med boende och personer som bodde utanför området.

Jag intervjuade tolv boende inom Victoria Park och fyra som bodde i närheten. Det är naturligtvis för få för att ge en heltäckande bild. Att göra en studie med samtliga boende skulle troligen visa ett annat resultat.

Jag intervjuade en av landskapsarkitekterna som inte hade tänkt alls lika mycket på att skapa en trygghet i området som jag hade trott. Utan hade tänkt mer på att skapa en hemtrevlig park.

Det hade varit intressant att intervjua fler som varit med och planerat området, till exempel från kommunen och någon från företaget Victoria Park, vilket jag tror hade bidragit till en bredare bild. Kanske kunde jag då ha undvikit frågor som kan ha missförstått nu, för att man inte har alla svar. Jag märkte att ett problem som man måste ha i åtanke är att precisera och förklara frågorna mycket mer tydligt för att få ut något svar. Vissa av dem som jag intervjuade han inte funderat så mycket på utemiljön, vilket gjorde att jag var tvungen att ge mer utförliga och precisa frågor. Den kommunala parken visade sig vara för ofärdig för att någon skulle vistas i den, därför handlar diskussionen huvudsakligen om den inhägnade parken.

Den inhägnade parken

De flesta av de som intervjuades kände sig trygga i utemiljön på Victoria Park hela dygnet runt, men det var några som kände sig otrygga på kvällen. Det rådde dock delade meningar ifall det behövs ökad säkerhet. De flesta av de boende är rätt säkra på att det inte är inhägnaden som skapar den trygga känslan. Därför är det intressant att nästan alla som jag intervjuade vill ha kvar inhägnaden runt parken, även om de fick välja att ta bort den. Om inte inhägnaden spelar någon större roll för trygghetsupplevelsen kan man fråga sig vad den fyller för funktion.

Det finns några motsägelser om den inhägnade parken. Några av de boende som har bott längst på platsen, och som flyttade in redan 2009, uppfattade det

som att de blev lovade ett helt inhägnat område. Landskapsarkitekten påstår att det inte fanns några planer på att hägna in hela bostadsområdet, samt att det var meningen att restaurangbesökarna skulle ha möjlighet att vistas i den inhägnade parken. Man kan fundera över varför dessa dubbla budskap finns, eventuellt kan det vara så att planerna har förändrats under processens gång. Victoria Park kanske inte ville uppmärksamma inhägnaden längre, när det blev så mycket kritik i debatten om att det var ett Gated community. Eller så skulle det kunna vara ett missförstånd från de boende vad som egentligen ingick i bostaden. Landskapsarkitekten är också väldigt tydlig med att hon inte tycker att området är ett Gated community. Är hon så övertygad om det för att hon själv inte skulle ha ställt upp på arbetet om de hade varit ett? Undanhåller Victoria Park om att det är ett inhägnat område? Man hittar ingenstans på deras hemsida någon information om det är inhägnat eller inte. Men det skulle kunna vara en marknadsföringsfråga.

Utemiljön

Endast två av dem jag intervjuade hade tänkt på utemiljöns gestaltning innan jag förde det på tal. De hade inte funderat på om något särskilt i parken ökar eller minskade trygghetskänslan. Eftersom att få tänker nämnvärt på parkens trygghet skulle det kunna vara ett positivt resultat – att parken fungerar bra. Men det skulle naturligtvis även kunna bero på att de jag har intervjuat helt enkelt inte har funderat så mycket över detta.

Välskött växtlighet, en lätt översikt, gemenskapen och att man känner till sina grannar i området överensstämmer med Sondén & Olssons (u.å.) och Boverkets (2010) texter om vad som skapar trygghet. Att det ligger avskilt och att de boende vet att inget kan byggas intill husen på grund av kalkbrottet som ligger där kan också skapa trygghet inför framtiden. Ett annat alternativ är att inget av det tidigare har betydelse utan att området uppfattas tryggt för att det ligger avsides.

Belysningen är också viktig för känslan av trygghet (Boverket 2010, s. 37). Dock uppfattades den inhägnade parken som mörk av flera av de boende. Detta stämmer troligen då arkitekten nämnde under intervjun att de har fått ha väldigt begränsade ramar vad gäller just belysningen och att den behövde vara dämpad för att inte störa djurlivet i kalkbrottet. Även om belysningen inte upplevdes som tillräcklig verkade den inte öka otryggheten på platsen för det flesta.

Parkens användning

Trots att den inhägnade parken uppfattades som trygg och att de boende kände stark gemenskap inom kvarteret användes utemiljöerna väldigt lite. De flesta av de intervjuade sa att de aldrig ser någon ute i den. Det är inte för att den är otrygg och ingen av de boende kan komma på varför den inte används, eftersom de uttrycker att parken är fin. Anledningar till att många undviker parken skulle kunna ha med något helt annat att göra till exempel blåst. Eller att stor del av de jag intervjuade var äldre och kanske inte av fysiska anledningar orkar vara ute i parken.

Något som två av de intervjuade påpekade var att landskapsarkitekterna nog hade varit med i ett tidigt skede och att allt är välplanerat att det fanns en genomtänkt tanke med hela utemiljön. Detta stämmer överens med vad Dohrmann tyckte, att det var väldigt lyckat att det fått vara med sedan projektets början. De intervjuade uppskattas också att de har tagit till vara på mycket som redan fanns på platsen till exempel de stora träden i parken. Att parken är välplanerad skulle

kunna uppfattas som att den är omhändertagen och enligt (Boverket 2010, s.18) kan det leda till att skapa trygghet.

Den kommunala parken

Den kommunala parken som finns idag förstärker avskildheten och bjuder inte in människor i andra områden att vistas där, på grund av att den ännu inte är färdigställd. En av de intervjuade uttrycker sig som att "Victoria Park är en ö". Dohrmann tyckte det var konstigt att parken ännu inte var klar eftersom den inte borde ta särskilt lång tid att färdigställa. Vid min observation i maj 2013 var det mycket som inte var färdigt. Detta är naturligtvis inte särskilt inbjudande, så jag förstår den boende som menar att området nu liknar en ö. Att Victoria park blir ännu mer isolerat än vad de var tänkt från början. De boende och arkitekten tror att hela området kommer bli mindre isolerat och kännas tryggare när alla husen är färdigbyggda och parken färdigställd.

Borde fler byggas?

Av olika anledningar har de flesta av de boende svårt att tänka sig att man skulle bygga flera liknande bostadsområden som Victoria Park. De anade att det inte skulle fungera och att det skulle bli svårt att hitta en tillräckligt stor och unik plats att bygga på. Ändå var de väldigt positiva till att själva just bo där. Vissa av de intervjuade uppskattade att bo i ett inhägnat område med en bemannad receptionen. De angav just detta som skäl till att det flyttade till Victoria Park. Andra tyckte att det är dåligt med inhägnade områden och leder till segregering. Trots att de själva tycker att de bor i ett till viss del och anser att det inte får bli för många i Sverige. Jag uppfattar en kluvenhet, eller kanske snarare en dubbelmoral. De boende engagerade sig inte i lösningarna till det stora problemet att flera människor ska bli trygga i samhället, utan nöjer sig med att lösa problemet just för sig själva. Många är medvetna om att detta kanske inte är den bästa lösningen och att det är viktigt att lösa eftersom det påverkar alla människor.

Utifrån det som företaget Victoria Park (2013a) hänvisar till på sin hemsida, om planer på ett nytt Victoria Park i Stockholm och Tyréns undersökning 2008 om efterfrågan att en tredjedel av alla svenskar som hade deltagit skulle kunna tänka sig att bo i ett så kallat Gated community (Tyréns 2008), samt de intervjuades positiva kritik, drar jag slutsatsen att det är troligt att fler områden likt Victoria park kommer att byggas i Sverige. Men om det skulle bildas flera inhägnade områden, så kan det leda till att vi till slut stegvis kommer acceptera riktiga Gated communities med vakter som fungerar som ett mindre samhälle, vilket kanske leder till att färre människor vill vistas i de offentliga rummen för att det känner sig rädda i dem.

Slutsats

Min slutsats är att man har lyckats skapat trygghet för de boende inom Victoria Park. Trots att landskapsarkitekten uttrycker att tryggaspekten inte var central i gestaltningen så upplever de boende att den inhägnade parken känns trygg. Det är svårt att veta om det är gestaltningen som skapar tryggheten i utemiljöerna eller om de är de boendes gemenskap. Skulle det också kunna bero på den inhägnade parken eller att Victoria park ligger i en avskild stadsdel? Detta skulle kunna vara framtida frågor att försöka utreda. Det finns många osäkra faktorer i den här ekvationen. Det enda jag kan säga säkert är att de 16 personer som intervjuades uppfattade sig trygga inom Victoria Park. Min uppfattning är att de som bor i

området runt omkring, som jag också intervjuade, knappt blev berörda över huvud taget av att Victoria Park låg i närheten.

Den gemenskap som de flesta av de intervjuade nämner, är ju den man eftersträvar när man skapar en bostadsgård eller annan offentlig plats. Många av de boende tycker om konceptet att ha en möjlighet till att dela flera gemensamma utrymmen med andra boende, medan vissa tycker att man ska ta det med en nypa salt. Att gemenskapen kostar pengar tycker en av de intervjuade är dåligt, eftersom den går att skapa i alla fall. Om vi skulle bygga fler liknande bostadsområden är det ju inte säkert att alla känner sig trygga där fast det skulle vara identiskt byggt som Victoria Park. Detta är något som man skulle kunna forska vidare om. Något annat man skulle också kunna utreda är var går gränsen mellan ett Gated community och en stängd bostadsgård går.

Det som avgör vilken utveckling framtiden kommer att ta är naturligtvis beroende av politiska beslut och samhällets utveckling, om människor anser att de vill ha ett boende med större trygghet som exkluderar och segregerar så kommer det också att bli så.

Referenser

- Arinell, I. (2008). ”Ett reservat för de rika – snart i Sverige”. *Metro*. Tillgänglig: http://www.metro.se/nyheter/ett-reservat-for-de-rika-snart-i-sverige/Objhfw!21_1143-57/ [2013-04-23]
- Blakely, E. & Snyder, M. (1997). *Fortress America: gated communities in the United States*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press
- Boverket. (2010). *Plats för trygghet - Inspiration för stadsutveckling*. Tillgänglig: http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2010/plats_for_trygghet.pdf [2013-05-28]
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder. 2., [rev.] uppl.* Malmö: Liber
- Cars, G. (2008). Gated Communities - en styggelse för staden. *Fastighetsnytt* nummer 5. Tillgänglig: <http://www.mypaper.se/show/text.asp?pid=345296486666315&page=86> [2013-05-28]
- Färdeman, E. (2013). *Nationella trygghetsundersökningen 2006-2012 regionala resultat*. Brottsförbygganderådet. Tillgänglig: http://www.bra.se/download/18.421a6a7d13def01048a8000759/2013_10_NTU_2006_2012_Regionala_resultat.pdf [2013-04-21]
- Hansson, M. (2010). *Förväntningar på polisarbete – En jämförande rättssociologisk studie av polisen och allmänheten*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1837778&fileId=1857054> [2013-05-09]
- Jansson, M. Fors, H. Kristensson, E. Gunnarsson, A. Lindgren, T. Wiström, B. Norlin, M. (2012). *Trygghet i bostadsområdets gröna utemiljöer en kunskaps-sammanställning*. Landskapsutvecklingen och Landskapsarkitektur. SLU Alnarp. Tillgänglig: http://www.lansforsakringar.se/sitecollectiondocuments/rapport_trygghet.pdf [2013-05-09]
- Källberg, M. (2008). Lyxboende – med vakter. *Expressen, Leva & Bo*. Tillgänglig: <http://www.expressen.se/leva-och-bo/lyxboen/de---med-vakter/> [2013-04-23]
- Lehnberg, A. (2009). Lyxigt boende i Malmös utkant. *Flamman*. Tillgänglig: <http://www.flamman.se/lyxigt-boende-i-malmos-utkant> [2013-04-23]
- Nationalencyklopedin. (2013). Uppslagsord. *Trygg*. Tillgänglig: http://www.ne.se/sve/trygg?i_h_word=trygghet [2013-04-23]
- Regeringen. (2012). *Uppdrag till Brå att kartlägga situationen avseende brottslighet och otrygghet i Malmö, Stockholm och Göteborg*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/18/93/69/f0d50a5f.pdf> [2013-04-23]
- Sondén, G & Olsson, S. (u.å.) *Trygghet och öppenhet. S2020 - Socialt hållbar utveckling år 2020, Göteborgsstad social resursförvaltning*. Tillgänglig: <http://www.kunskapsmatris-s2020.se/trygghet-och-oppenhet/> [2013-05-10]
- Tyréns. (2012-03-20). *BoTrender 2012: Funktionell bostad med smarta lösningar efterfrågas mest*. Tillgänglig: <http://www.tyrens.se/sv/Artiklar/Nyheter/2012/BoTrender-Funktionell-bostad-med-smarta-losningar-efterfragas-mest/> [2013-04-23]

- Tyréns. (2008-10-23). "*BoTrender08*": svenskarnas önskemål om framtidens boende kartlagt. Tillgänglig:
<http://www.tyrens.se/sv/Artiklar/Nyheter/2008/BoTrender08-svenskarnas-onskemal-om-framtidens-boende-kartlagt/>[2013-04-23]
- Victoria Park. (2013). Tillgänglig:
<http://www.victoriapark.se/> [2013-04-23]
- Victoria Park. (2013a). *Information om Victoria Park i Stockholm*. Tillgänglig:
<http://www.victoriapark.se/?id=28&cid=3425> [2013-04-23]
- Victoria Park. (2013b). *Koncept*. Tillgänglig:
<http://www.victoriapark.se/?id=212> [2013-04-23]
- Victoria Park. (2013c). *Läge, Limhamn*. Tillgänglig:
<http://www.victoriapark.se/?id=216> [2013-04-23]
- Victoria Park. (2013d). *Victoria Parks AB-Delårsrapport januari- mars 2013*.
Tillgänglig:
http://www.bequoted.com/investor/company/documents/victoriapark_q1_2013_130423.pdf [2013-04-23]